

הפסוק קרואה - "וכי נתן"
מאמר: בנימין יצחק זצ"ל

חזון צבי - הפסוק קרואה

הקשר לפרשה:
ההפטרה מפרטת את אופן בניית בית המקדש הראשון, מעין פרטי בניית המשכן בפרשתנו.

מלכ"א כ"ב

ה' ויהיה נתן חכמה לשלמה כאשר
דבר לו ויהי שלם בין חירם ובין שלמה
ויביתו ברית שניהם:

מלכ"א כ"ב

כו. ויהי נתן חכמה לשלמה כאשר דבר לו:
יש להקשות: אומרו "כאשר דיבר לו"
נראה לשון יתר.

מלכ"א כ"ב

ה' בגבעון נראה יהוה אל-
שלמה בחלום הלילה ויאמר אלהים
שאל מה אתה לך:

מלכ"א כ"ב

חכמה כח מ"ה

מלכ"א כ"ב

ונראה לפרש בס"ד, כי
הכתוב אמר (מלכים-א ג, ה): "בגבעון
נראה ה' אל שלמה בחלום הלילה, ויאמר
אלהים שאל מה אתה לך". ואמרו רבותינו
ז"ל (תנחומא חוקת פרק ו): אמר רבי יוחנן
בשם רבי שמעון: משל למלך שהיה לו
אוהב, אמר לו: שאל לך ואני נותן לך
אותו. האוהב היה פיקח הרבה, אמר: אם
אשאל שיעשה אותי איפרכוס או דוכוס
— היא יוצאה בידי, אלא הריני שואל
דבר שכל הדברים טפלים לו, אמר לו:
מרי, הואיל והנחת לי שאשאל לפניך,
שואל אני לך שתשיאני את בתך ואעשה
חתנך. אמר לו: חייך, כך אני עושה. כך
שלמה, אמר לו הקדוש ברוך-הוא: שאל
מה אתה לך, ושאל החכמה. עד כאן
לשוננו. והנה, אם נשכיל בדבר נמצא

בהנמשל שהקדוש ברוך-הוא הטיב חסדו
עם שלמה המלך ע"ה יותר מחסד המלך
עם האהוב הנזכר במשל, והוא, כי השם
יתברך בעת שאמר לשלמה: שאל, נתן
הדבר בפיו שיהיה מבין מתוך דבריו
לשאל לו החכמה. והוא, כי ידוע, סוד
חכמה הוא כח מה (וזהר ח"ג דף לר ע"א:
תיקונים הקדמה דף ד ע"א). ועל זה רמז לו
השם יתברך באומרו "שאל מה אתה לך",
בתיבת "מה" רמז לו שישאל החכמה
שהיא כח מה. ושלמה המלך ע"ה נפשו
נרגשה ברמז הזה, והוציא מפיו שאלת
החכמה. ועל זה שפיר מסיים המדרש:
אמר לו הקדוש ברוך-הוא: שאל מה אתה
לך, ושאל החכמה. ולזה אמר "וה' נתן
חכמה לשלמה כאשר דיבר לו" דייקא,
כלומר, השאלה הזאת של החכמה,
הקדוש ברוך-הוא דיבר לו שישאל אותה,
באומרו אליו "שאל מה אתה לך", ששם
דבר בפיו לשאל החכמה, שהיא 'כח מה'.

ונראה שנרמז דבר זה בשמו מתחילה,
כי אם תוסיף אות א' על
שלמה, שהוא מספר הכולל, יהיה שמו
אותיות שאל מה. ודוק. ועיין בזה
(ח"ג דף מו ע"א), ולהרמ"ז ז"ל בספר
"מקום בינה" (שם) שכתב: שורש
שלמה המלך ע"ה הוא בדעת זעיר
אנפין, ששם גנוז יסוד אבא בתוך יסוד
זעיר אנפין. וחכמת שלמה היתה אור
של אבא ואמא, המאיר ברחל בגדלותה
וכו'. עיין שם. והבן היטב.

מלכ"א כ"ב

והנה, עדיין צריכים אנחנו לבאר
דקדוק גדול שיש בפסוק
הנזכר: מה קשר יש לענין השלום שהיה
לו לשלמה עם חירם מלך צור, בנתינת
החכמה במתנה, שכן הכתוב אומר "וה'
נתן חכמה לשלמה" וגו', ולכן "ויהי
שלום בין חירם וגו'?" ועוד, מעיקרא
מאי חידוש אתא לאשמועינן קרא בזה
השלום שהיה ביניהם? והלא שלמה
המלך ע"ה הניח לו הקדוש ברוך-הוא
מסביב, והיה לו שלום עם כל המלכים,
ומאי רבותיה השלום של חירם טפי
משלום דשאר מלכים?

ות"ק אמה וקבע בו אבנים טובות ומרגליות
אמה על אמה והיה מראה מכאן ומכאן, מכאן
נעשים ברוקים ומכאן נעשים זיקים והיה מזדעזע
עצמו ואותם האבנים מתבקעות אלו עם אלו
ונשמעים הרעמים.

אמר הקב"ה ליחזקאל בן אדם אמור לחירם
מלך צר מה אתה מתגאה ילוד אשה אתה, אמר
לפניו רבש"ע היאך אני הולך אצלו והוא תלוי
באוויר, באותה שעה הביא הקב"ה רוח בציצת
ראשו והעלהו אצל חירם, כיון שראה חירם
ליחזקאל נבהל ונזדעזע א"ל מי העלך לכאן,
א"ל הקב"ה כך צוני לך אמור לו למה אתה
מתגאה ילוד אשה אתה, א"ל ילוד אשה אני
אלא שאני חי וקיים לעולם מה הקב"ה מושבו
בלב ימים אף אני מושבי בלב ימים מה הקב"ה
בשבעה רקיעים אף אני כן ולא עוד אלא כמה
מלכים מתו ואני קיים, וכן אחד ועשרים
מלכים ממלכי בית דוד ואחד ועשרים ממלכי
ישראל וחמשים נביאים ועשרה כהנים גדולים
קברתי כלם ואני חי הרי אל אני, אני מושב
אלהים ישבתי בלב ימים. אמר לו יחזקאל והרי
עמדו גדולים ממך ולא עשו כמעשיך. למה היה
חירם דומה לעבד שעשה לכוש לאדונו כל זמן
שהיה הלכוש על אדונו העבד רואה והיה
מתגאה עשיתי זה הלכוש לאדוני, אמר האדון
אני קורע הלכוש ולא יהיה העבד מתגאה עלי,
כך חירם היה מתגאה על ידי ששלח ארזים
לבית המקדש, אמר הקדוש ברוך הוא הריני
מחריב את ביתי שלא יהיה חירם מתגאה עלי
שנאמר (וכיה יא א) פתח לבנון דלתיו ותאכל
אש בארזיו, ומה היה סופו הביא הקדוש ברוך
הוא עליו נבוכדנאצר ובעל את אמו בפניו
והורידו מכסאו והיה חותך בשרו כשתי
אצבעות בכל יום ומטבילם בחומץ ומאכילן עד
שמת מיתה משונה, ואותן הפלטין מה נעשה
בהם קרע הקב"ה את הארץ וגזזם לצדיקים
לעתיד לבא.

ספר ח"ס"ע

ונראה לפרש בס"ד, כי ידוע מה שאמר
רבותינו ז"ל במדרש, והובא
בילקוט יחזקאל (סימן כ"ח),
והנה ידוע, מה שהיה לחירם יכולת
כל-כך, עד שעשה שבעה רקיעים
ועשה עצמו אל והתריס כל-כך — היינו
מפני שהיה נאחז ודבק בשורש כל
הסטרא-אחרא, ולכן נקרא חירם אותיות
ח"ת, כי הסטרא-אחרא נקראת "חירם",
שק"ק תשקצנו ותעב תתעבנו כי חירם
הוא (דברים ז, טו). ולהכי כתיב (דברים יג,
יח): "ולא ידבק בידך מאומה מן החירם".

אמר לו הקדוש ברוך הוא לחירם מלך צר קד
נפתלתו ובראתי נקבים נקבים באדם ואמר רבי קאמר קד נפתלתו
וקפתי מידה על אדם הראשון

ספר ח"ס"ע

לא מרובם סכל העמים חשק ה' בהם
וג' אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל
העשקי בהם שאפילו בשעה שאני משפיע
לכם טהלה אתם ממעקין נעמכם לפני נתיני
טהלה לאברהם אמר לפני "ואבני קבר ואמר
לשמה ואדון אמר "והטעם מה יחיד אמר
"ואבני תלעה לא אש אבל עושר טובים
אתן כן נתיני טהלה לנפלה אמר "והנה
בנה לו עד לפתק אמר "מי ה' לסתודב
אמר "מי בבל אלה הארצות וג' לנבוכדנאצר
אמר "אעלה על בשרי עב לחירם מלך צר
אמר "מחב אלהים ישבתי בלב ימים

ספר ח"ס"ע

ס' ראה נתיק אלהים. אל הקב"ה לכמה פרעה הרשע עשה עצמו אלה הרדיו שאני
בלם ריני קושה אותך עליו אלה. ופניו שיעשה עצמו. אלה שנאמר כי יאמר
ואני עשיתי (יחזקאל כ). רפיק יראה אותך ואמר שזה אלה. פרעה היה אחד סאריבעה
גני אדם שעשו ענין אלהות תבעלו בגשם. ואזו הן. חירם. ונבוכדנאצר. ויואש. ופרעה.
חירם מן רחוב בן אדם אמר לנני צר בה אמר ה' אלהים יע נבה לבך ותאמר אל אני
(כס כח). ופניו שנבעל כניסים שנאמר (כס) נבה לבך ביוסף שהיה הכסוף על יסעף
על ארץ השלכותך לפני כלכם נתיק לראיה כך רציתו כך. יעברו רעיונות כך.

ספר ח"ס"ע

חירם בנה לו פלטיין בכננין בין אדריאם יאקיאנוס שגא'
ונשאו אליך קינה ואכזרו כך איך אבדת נישבת סיבים, (כס ט) תחילת לומר אל' אני מושב אלהים
ישבתי בלב ימים (כס ט)

ספר ח"ס"ע

(מדרש) חירם מלך צר היה גאה ומתגאה עד
מאד, מה עשה נכנס לים ועשה לו ארבעים
עמודים של ברזל מרובעים ארוכים שיעורם
שזה והעמידם זה כנגד זה, ועשה שבעה רקיעים
וכסא וחיות ורעמים חזקים וברקים. הרקיע
הראשון עשה של זכוכית ות"ק אמה על ת"ק
אמה ועשה בו חמה ולבנה וכוכבים. הרקיע
השני עשה של ברזל אלף אמה על אלף אמה
וסילון של מים מפריש בין ראשון לשני.
השלישי של ברזל אלף ות"ק אמה על אלף ות"ק
אמה וסילון של מים מפריש בין שני לשלישי
ואבנים מגולגלות עשה ברקיע של ברזל שהיו
מתבקעים אלו עם אלו ונשמעים כמו רעמים.
הרקיע הרביעי עשה של עופרת שני אלפים אמה
על שני אלפים אמה וסילון של מים מפריש בין
שלישי לרביעי. הרקיע החמישי של נחשת
ועשאו שני אלפים ות"ק אמה על שני אלפים
ות"ק אמה וסילון של מים מפריש בין רביעי
לחמישי. הרקיע הששי של כסף שלשה אלפים
אמה על שלשה אלפים אמה וסילון של מים
מפריש בין חמישי לששי. הרקיע השביעי של
זהב שלשה אלפים ות"ק אמה על שלשה אלפים

— אומות העולם עושים אותם כאילו הם אחים, שכן חירם אמר לשלמה "מה הערים האלה אשר נתת לי אחי".

17 בְּכִי כִּי אֵם כִּי אֵם

בְּהָעָרִים אֲשֶׁר נָתַן חִירָם לְשִׁלְמָה בְּנֵה שְׁלֹמֹה אוֹתָם וַיּוֹשֶׁב שָׁם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

18 בְּכִי כִּי אֵם כִּי אֵם

(ב) והערים אשר נתן חירם לשלמה. ובספר מלכים אומר כי שלמה נתן לחירם עשרים עיר בארץ הגליל ואינו אומר שנתן לשלמה אלא עצי ארזים ועצי ברושים חזב, יתכן לפרש כי נתן חירם לשלמה ערים בארצו, והושב שם בני ישראל כדי להתחזק בהם ושלמה גם כן נתן לחירם ערים בגליל וזה היה לחזק הברית ביניהם וזכר במלכים מה שנתן שלמה לחירם וזכר בזה הספר מה שנתן חירם לשלמה:

19 בְּכִי כִּי אֵם כִּי אֵם

והנה ידוע, כי בספר דברי הימים כתוב אשר חירם נתן ערים לשלמה המלך ע"ה בתוך ארצו, וכתוב שם (בסימן ח'): "והערים אשר נתן חירם לשלמה בנה שלמה אותם ויושב שם את בני ישראל". וכאן במלכים כתיב, ששלמה המלך ע"ה נתן לחירם ערים בתוך ארצו בגליל. ואמרו חכמינו ז"ל (נהר"ק בדברי הימים שם) שזה היה ברית האהבה

יב וַיֵּצֵא חִירָם מִצֹּר

לִרְאוֹת אֶת־הָעָרִים אֲשֶׁר נָתַן־לוֹ שְׁלֹמֹה וְלֹא יִשְׁרוּ בְּעֵינָיו: יג וַיֹּאמֶר מָה הָעָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־נָתַתָּה לִּי אָחִי

שביניהם, ששלמה המלך ע"ה נתן לו ערים בארצו, וזה הנזכר במלכים, אבל בדברי הימים נזכר מה שנתן חירם. נמצא, לא הספיק להם הברית מצד אחד, אלא עשוהו משני צדדין.

ונראה ענין הברית הזה שעשו באופן זה, שכל אחד נותן לכנגדו חלק בקרבו, היינו להורות על אהבה חזקה, שהיא תדמה למושב חבירו בלב שאינו נופל. ולכן כל אחד נתן חלק ונחלה לכנגדו בקרבו, להורות שזה יושב בתוך לבו של זה, וזה יושב בתוך לבו של זה, אשר דבר זה יורה על האהבה החזקה

ולכן היה מלך צור, כי היא קליפה כוללת, שהיא כנגד ירושלים שהיא קדושה כוללת, כמו שאמרו רבותינו ז"ל [עין מגילה ו ע"א, ותוספות מנחות פה ע"ב, וזה ח"ב דף רלח ע"ב]: לא נתמלאת צור אלא מחורבנה של ירושלים. ולכן אמר במדרש הנזכר לעיל שהיה חירם גאה ומתגאה. וכל גאווה היא בשלש ראשונות [עין שער רוח הקודש דף טו ע"א], שהיה לו אחיזה גם בחכמה ובינה דקליפה. ולכן, כיון שנתן הקדוש ברוך־הוא חכמה לשלמה, מצד חכמה הקדושה שהיא בסוד עשר, כזה: חב"ד חג"ת נהי"ם, אף־על־פי שהיה חירם מצד עשר ספירות טומאה וכולל כולם, אפילו הכי "ויהי שלום בין חירם ובין שלמה", כי חירם אשר מגיע ונאחז בקליפה עד שם, נכנע אל הקדושה שהיה אוחו כה שלמה המלך ע"ה.

14 בְּכִי כִּי אֵם כִּי אֵם

ויהי שלום בין חירם ובין שלמה ויכרתו ברית שניהם: יש להקשות: תיבת "שניהם" יתיר, מאחר דאמר "ויכרתו" לשון רבים דקאי ודאי על שניהם? ועוד, מאי רבותיה דהאי שלום שהיה לו עם חירם, מאחר כי הוא היה לו שלום עם כל המלכים שבעולם, וכמו שאמר הנביא בדבר ה' כי שלום יהיה בימיו [נדברי הימים א כב, ט].

15 מַלְכֵי כְּנָעַן וְיָם וְהַיַּלְדִּים וְהַיִּזְרְעֵלִים

גם עוד מצינו דבר חידוש בחירם, אשר קרא לשלמה המלך ע"ה "אחי", דכתיב במלכים יא ט, יכ"ג: "ויצא חירם מצור לראות את הערים אשר נתן לו שלמה, ולא ישרו בעיניו. ויאמר, מה הערים האלה אשר נתת לי אחי". ומה ענין התואר הזה של האחוה אשר דיבר בו חירם כנגד שלמה המלך ע"ה? ומצינו שגם רבותינו ז"ל נרגשו כזה במדרש, הובא בילקוט [דברים סוף פרק לג, עמס סוף פרק א], ואמרו: בשעת טובתן של ישראל

16 בְּכִי כִּי אֵם כִּי אֵם

גם עוד מצינו דבר חידוש בחירם, אשר קרא לשלמה המלך ע"ה "אחי", דכתיב במלכים יא ט, יכ"ג: "ויצא חירם מצור לראות את הערים אשר נתן לו שלמה, ולא ישרו בעיניו. ויאמר, מה הערים האלה אשר נתת לי אחי". ומה ענין התואר הזה של האחוה אשר דיבר בו חירם כנגד שלמה המלך ע"ה? ומצינו שגם רבותינו ז"ל נרגשו כזה במדרש, הובא בילקוט [דברים סוף פרק לג, עמס סוף פרק א], ואמרו: בשעת טובתן של ישראל

והנה, לכשנחשב את סכום האנשים שהפקיד כאן שלמה על בנין הבית, נמצא שסך כולם היה מאה ושמונים אלף איש, מהם שלשים אלף כורתי עצים בלבנון, שבעים אלף נושאי משא ושמונים אלף חוצבי אבנים בהר, וסך זה הוא קרוב לשליש הסכום של ששים רבוא אשר בו סוכם מנינם של בני ישראל בעת צאתם ממצרים.

על האדם להקדיש לפחות שליש מהיממה לתורה ועבודת ה'

ואפשר לומר שבלקחת קרוב לשליש ממנין בני ישראל לעבודת בנין המקדש, נתכוין שלמה המלך ע"ה להורות דרך בעבודת ה', והיא, שעל האדם להקדיש לפחות שליש מחייו לעבודת ה', ועל דרך שעשה הוא שהקדיש כשליש מכלל ישראל לעבודת בית המקדש.

ומזה ילמד כל אדם וכן יעשה שיקדיש לפחות שליש מן היממה, שהוא שמונה שעות, לתורה ולתפלה ולעבודת ה', כאשר לפי החשבון עדיין נותרות עבורו ס"ז שעות תמימות לצרכי עצמו [נראה בש"ך (י"ד ס"ו רמז סק"ה) מה שכתב בשם הדרישה לענין בעלי הבתים שלומדים רק ג' או ד' שעות ביום, ומזה תבין שאפילו בעלי הבתים שעבדו קשה לפרנסתם לא גרעו מללמוד לפחות ג' או ד' שעות ביום], ועל ידי זה ייבנה בתוך לבו משכן לה'. ופשוט שבני העליה אשר תורתם אומנתם ותפלתם חיותם, יוסיפו כהנה וכהנה מעלות בקודש במילוי הזמן בתורה ועבודה, כפי השגתם וכחם.

מבואר בפסוקים אלו שלעומת הרכוש שנתנו ישראל לצורך הקמת המשכן, כמבואר בפרשתנו, נתנו ישראל לצורך הקמת בית המקדש הראשון את כח גופם, אשר הוא חלק מהחיים. וביאור ההבדל בפנימיותו יתכן, שמאחר והמשכן היה דבר ארעי על כן היה מספיק שיתנו מרכושם וממונם, אבל כאן שהוצרך לבנות בית קבוע לשמו ית' שוב לא היה מספיק שיתנו מהונם וממונם, אלא היה נדרש שיתנו עבור זה מעצם החיים שלהם.

על האדם לתת מעצם החיים שלו כדי לבנות אצלו משכן קבוע לזיוו ית'

ועל דרך העבודה אפשר ללמוד מזה קל וחומר שאם לצורך בנין בית המקדש שהיה בנין של אבנים-דוממים עזבו ישראל את בתיהם למשך שלשים יום ונתנו מעצם החיים שלהם למטרה זו, על אחת כמה וכמה שעל האדם לתת מעצם החיים שלו כדי לבנות אצלו משכן קבוע לזיוו ית', למען תהיה בו השראת השכינה, ובפרט לאור הידוע שבזמן הזה שאין בית המקדש קיים, הקב"ה משרה את שכינתו בלב האדם ככל שראוי הוא לכך.

סך הפועלים שלקח שלמה לבנין ביהמ"ק היה קרוב לשליש מכלל ישראל

שאין לה ביטול ופירוד, ולא תיפול בשום אופן כלל ועיקר, כדמיון האחוה שאין לה הפרה כלל.

ובזה מוכן הטעם, מה שקרא חירם לשלמה "אחי", באומרו: "מה הערים האלה אשר נתת לי אחי", לגלות כי האהבה שביניהם היא דומה לאחוה, שאין לה הפרה ופירוד.

וזה החידוש של השלום שהיה בין שלמה המלך ע"ה ובין חירם, אשר לא נמצא עם שאר המלכים. וזהו שאמר "ויהי שלום בין חירם ובין שלמה", שהוא דבר חידוש, שאינו כשאר שלום שיש לו עם המלך. ולכן "ויכרתו ברית שניהם", אמר "שניהם" דייקא, כלומר, האות של הברית נעשה בשני הצדדין, שחירם נתן חלק לשלמה המלך ע"ה בארצו, ושלמה המלך ע"ה נתן חלק לחירם בתוך ארצו, להורות: אני יושב בתוך לבך ואתה יושב בתוך לבי.

אמנם, הואיל ששלמה המלך ע"ה היה בסטרא דקדושה וחירם בסטרא דקליפה, וזה אי אפשר להתערב, לכך כתיב "שָׁלֹם" חסר ו', להורות כי אהבה ושלום זה היה רק בגשמיות ולא ברוחניות.

מלכים כ"ב

כ וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מִן מִכַּל-יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הַיּוֹם שְׁלֹשִׁים אֶלֶף אִישׁ: כה וַיִּשְׁלַחם לְבָנוֹנָה עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים בַּחֹדֶשׁ חֲלִיפוֹת חֹדֶשׁ וַיְהִי בְלָבֹזֶן שָׁנִים חֲדָשִׁים בְּבֵיתוֹ וְאֲדָנִיָּרָם עַל-הַיָּם: כו וַיְהִי לְשֹׁלֹמֹה שִׁבְעִים אֶלֶף נֶשֶׂא סָבֵל וְשִׁמְנִים אֶלֶף חֹצֵב בָּהָר: לוּבֹד מִשְׁרֵי הַנֶּצֱבִים לְשֹׁלֹמֹה אֲשֶׁר עַל-הַמִּלְאכָה שְׁלֹשָׁת אֲלָפִים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָרָדִים בָּעֵם הָעֹשִׂים בַּמִּלְאכָה:

ל"ב הפסוק - קרוב
לצורך הקמת בנין קבוע להשי"ת נתנו ישראל מעצם החיים שלהם